

BLOK 6 SE NE SME VEČ PONOVI

JANEZ KOPAČ, DIREKTOR DIREKTORATA ZA ENERGIJO

ROBILT NEKINA, FOTO BORUT PETERLIN

Imate sedaj vi roko nad slovensko energetiko?

► Ne.

Po odstopu ministra Lahovnika, ki je sam sprejemal odločitve, je ministrica Radičeva dejala, da je ta vprašanja prepustila vam.

► Ravno nasprotno, vesel sem, da je nova ministrica zelo odločna in procljiva tudi na področju energetike. Ima vizijo in se ne boji ovir.

O slovenski energetiki že velja mnenje, da ni nihče neodvisen in da so vsi, od državnih podjetij do profesorjev ali inštitutov, tako ali drugače interesno vpeti. Se strinjate s to sliko?

► Da, zares neodvisnih je zelo malo, najdejo pa se. Energetsko politiko so vedno vodili direktorji posameznih elektrarn oziroma elektroenergetskih podjetij, ki zagovarjajo svoje projekte in dajejo v nič projekte drugih. Slovenska energetika je bila sicer v začetku zelo pametno zastavljena, približno tretjino elektrike pridobivamo v hidroelektrarnah, tretjino v nuklearni, zadnja tretjina pa prihaja iz premoga. To je zelo robusten in stabilen sistem, a vanj v zadnjih 30 letih nismo vlagali. Sistem je torej zaspan, povrh vsega pa se še utrjuje v medsebojnih spopadih med posameznimi direktorji oziroma interesnimi krogi.

Kakšen pa je vaš interes?

► Še kot minister za okolje, prostor in energijo sem ustanovil Holding slovenskih elektrarn (HSE). V času odpirajočega se trga sem želel narediti močno slovensko multinacionalko. In zelo mi je žal, da je moj naslednik Andrej Vizjak to razbil na novi HSE in Gen-er naredil iz tega načrta dva invalida. Moj interes je, da pride do ponovne združitve teh dveh podjetij, zato da dobimo neko resno slovensko elektroenergetsko družbo. Moj drugi interes pa je, da dosežemo večjo racionalnost v elektrodistribucijskih podjetjih, ki sedaj delujejo ne-transparentno, s prepletanjem trgovske in regulirane, torej javne dejavnosti. Sedaj lahko prihaja do navzkrižnega subvencioniranja in s tem omejevanja konkurence na trgu. Teh neracionalnosti je znotraj sistema ogromno in poskus reorganizacije in racionalizacije je tudi sedaj naletel na strahovit odpor.

Za začetek nas zanima projekt šestega bloka šoštanjske termoelektrarne, TEŠ

6. Bi po vašem direktor TEŠ 6, gospod Uroš Rotnik, moral oditi?

► O tem ne odločam jaz, o tem odloča nadzorni svet HSE. Sem pa naredil analizo poteka investicije bloka 6 in jo poslal ministru Mateju Lahovniku. Lahovnik se zanjo ni zmenil, pozneje, po njegovem odstopu, sem jo poslal še predsedniku vlade Borutu Pahorju, ki jo je nato objavil na internetu. V tej analizi sem ugotovil, da je bil ta projekt slabo voden in da je po nepotrebnem prišlo do podražitev, ki so višje od 200 milijonov evrov.

Kaj očitate Rotniku?

► Postopek pogajanj z Alstomom je bil po mojem voden povsem nepravilno. Najprej so izbrali Alstom kot potencialnega dobavitelja opreme, šele potem pa so se z njim začeli pogajati o ceni. Kar pomeni, da so vnaprej izločili vse konkurente in Alstomu vnaprej plačali 25 milijonov evrov, samo zato, da je bil pripravljen na pogajanja.

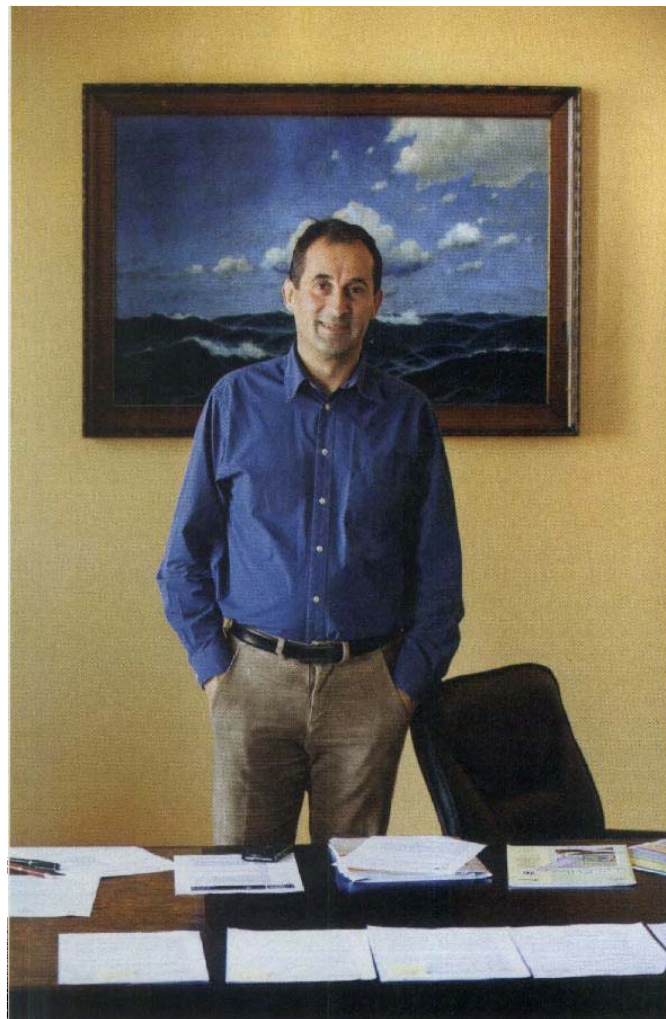
Je pa dejstvo, da v tistem letu ni bilo drugih ponudnikov. Bila je konjunkturna, zmogljivosti so bile zasedene in tudi Siemens-Hitachi je tedaj zahteval 25 milijonov evrov za začetek pogajanj.

► Za takšen, 600-megavatni blok, kot so ga hoteli oni, morda res ni bilo druge možnosti. Ampak saj so si omejitev pri iskanju potencialnih ponudnikov postavili sami. Z drugačnim pristopom, denimo z iskanjem konzorcija ponudnikov, ki bi lahko s sestavljenimi referencami ustregli danostim premoga in zahtev ponudnika, bi bil nabor ponudnikov lahko večji.

Toda ta postopek je trajal kar nekaj let. In v njem je sodelovalo več kot deset vrhunskih slovenskih elektroenergetskih strokovnjakov, ki so z razlogi določili 600-megavatni blok. Če bi denimo dovolili dva manjša, ta ne bi zadovoljila ekoloških standardov, kar bi potem podražilo kredite.

► Lahko vas spomnim na primer češke termoelektrarne Prunerov ali poljske elektrarne Belchatow, kjer so se pred leti odločili za obnovo obstoječih blokov. V Sloveniji te opcije nikoli niso resno analizirali. Ne rečem, da je ta opcija v slovenskem primeru tudi zares izvedljiva, vendar za to nimamo verodostojne raziskave.

HSE je sprva vladi poročal, da je bil projekt TEŠ 6 voden negospodarno.

Vlada na tej podlagi, kot vemo, dokončne odločitve ni sprejela, postavila je dodatna vprašanja. Na koncu pa je vlada nekoliko omahljivo razrešila nadzorni svet HSE. Kaj se je zgodilo?

► Poslovodstvo HSE je sprva pripravilo poročilo o gospodarnosti investicije v TEŠ 6. Nato je o poročilu želel razpravljati še nadzorni svet HSE. Ta je direktorju celo sugeriral, naj ga spremeni, in direktor je to tudi storil. Takšno spremenjeno poročilo je bilo potem poslano na vlado. Ko smo na ministrstvu izvedeli, da obstajata dve različni poročila, smo zahtevali še izvirno varianto, ki je bolj obremenjena glede ocene gospodarnosti vodenja TEŠ. Ti dve poročili sta bili potem tudi glavni razlog za razrešitev nadzornega sveta. Nadzorni svet se je namreč vmešal v delo poslovodstva. S tem je presegel svoja pooblastila. Potem pa je še nezakonito razrešil Boruta Meha.

A glavno vprašanje je, ali je investicijo v TEŠ 6 še mogoče ustaviti ali korenito spremeniti. Marsikoga, tudi lokalne politike iz vrst SD, očitno skrbi, da želijo zamenjavo Rotnika ustaviti tudi ves projekt.

► O tem ne želim niti ugihati niti razglabljati, ker sam nimam dovolj informacij. Gre za odločitev Holdinga

in Termoelektrarne Šoštanj. Dejstvo pa je, da iz TEŠ podatkov, s katerimi bi lahko verodostojno prepričali tudi ministrstvo za gospodarstvo, ni bilo. Novo vodstvo Holdinga slovenskih elektrarn bo moralo projekt resno analizirati. Verjetno pa je stvar resda zapeljana že tako daleč, da bi bila škoda zaradi odstopa od pogodbe večja kot nadaljevanje projekta. To velja seveda v primeru, če je količina premoga dejansko ustrezna in če ga je moč počrpati ob obljubljeni ceni. Vsekakor pa je to investicija, zaradi katere nas bo bolela glava še več desetletij. Zanj bomo namreč namenili večji del razpoložljive akumulacije v elektrogospodarstvu, ki bi jo zelo potrebovali tudi za gradnjo drugih potrebnih elektrarn.

Skratka, vi ne morete reči, ali je TEŠ, kakršno kupujemo, potrebna ali ne?

► Seveda je smiselno počrpati premog, ki je v Velenju. Premog na lokaciji je namreč razmeroma poceni energent. Smo pa si že večkrat postavili vprašanje, ali je premog tam sploh dovolj in ali ta premog je dostopen po ceni, kot je napovedana v investicijskem programu.

In kaj vi mislite?

► Če povzamem, kaj piše v raziskavi, napisani za Evropsko banko za ob-

novo in razvoj, je premoga v obstoječi zili, kjer je izkoriščanje razmeroma ekonomično, dovolj do leta 2027. Po tem letu se bo treba preseliti na druge lokacije, recimo žepe, kjer pa bodo stroški kopanja premoga narasli. Ta raziskava tudi pravi, da bo premoga v zadnjih letih obratovanja zmanjkalo za okrog 10 milijonov ton, kar je mogoče rešiti z uvozom visokokaloričnega premoga. Vendar bi tega morali dodajati že veliko prej. Ker je turbina zgrajena za določen tip premoga, lahko

leta 2027 in mi ne vemo, kakšna bo cena pozneje. Če bi danes vedeli, da bo cena bistveno višja, bi to imelo velik vpliv. Ta podatek smo dobili šele pred dvema tednoma. Podatek je bil doslej skrit. Verjetno zato, da je investicijski program videti lepši.

In kakšni so ti podatki?

► Če se obseg proizvodnje v premo-govniku zmanjša, se cena izkopa občutno poveča. Seveda zato, ker je lignit z nizko kalorično vrednostjo nedonosen energent. Kar spet vpliva na investicijski program. Vendar to

bljana je približno 1000 zaposlenih, le okrog 30 jih dela na trgovskem delu, vsi ostali pa so zaposleni na omrežnem. Strašiti okrog 970 ljudi, da so njihova delovna mesta ogrožena zato, ker bo trgovski del enkrat res morda postal zaseben, je nekorektno. Poleg tega nameravamo trgovske dele oddeliti, postali bi samostojna podjetja, nato pa si sam zamišljam, da bi jih priključili Holdingu in Gen energiji. Torej bi tudi ti deli ostali v paradržavni lasti. Sindikati so v to ustno že privolili.

► Glavna točka bo povečevanje obsega obnovljivih virov energije in učinkovita raba energije.

Seveda, toda ena od točk bo verjetno tudi NEK 2. Kdaj bo program objavljen?

► 16. novembra napovedujemo začetek javne obravnave.

Kakšno nuklearko boste predlagali? 1200-megavatno, morda 1600-megavatno?

► Mislim, da je predvidena verzija nuklearke od 1000 do 1600 MW. Gospod Pahor je dejal, da zanjo ob-

»ZARADI TEŠ 6 NAS BO BOLELA GLAVA ŠE VEČ DESETLETIJ. ZANJO BOMO NAMREČ NAMENILI VEČJI DEL RAZPOLOŽLJIVE AKUMULACIJE V ELEKTROGOSPODARSTVU, KI BI JO ZELO POTREBOVALI ZA GRADNJO DRUGIH POTREBNIH ELEKTRARN.◀◀

dodajate le približno šest odstotkov uvoženega.

Država bo morala v kratkem dati poročilo za TEŠ 6. Nato bo treba sprejeti tudi zakon v parlamentu. In lahko se zgodi, da bo o tem vprašanju referendum. Ga pričakujete?

► Utegnemo ga imeti.

Zakaj pa niste sprva zaključili finančne konstrukcije TEŠ 6 in šele potem začeli graditi? Vemo, da je več kot 100 milijonov evrov že bilo plačanih, nekateri objekti so v Šoštanju že porušeni, hkrati pa parlament še sploh ni odločil o kreditu. Ali ni to neodgovorno?

► Tudi to je eden od očitkov vodstvu TEŠ 6, ki je investicijo po moje slabo vodilo, s politiko izvršenih dejstev. Finančna konstrukcija ni zaprta in še lep čas ne bo, ker mora iti pogodba z Evropsko investicijsko banko (EIB) dvakrat v parlament. Enkrat kot zakon o ratifikaciji mednarodne pogodbe, potem pa še kot zakon o poročilu. Tudi če ne bo referendumskega zapleta, bo ta postopek trajal še najmanj šest do devet mesecev. Za povrh vsega pa je ta problem nastal letos, leta 2010. Letos spomladi je HSE z EIB že podpisano pogodbo za 350-milijonski kredit brez državnega poročila razvezal in sklenil novo za 550 milijonov, ki zahteva 80-odstotno državno poročilo.

Če pravite, da niti vas, torej ministrstva za gospodarstvo, niso prepričali, kako bo potem vlada prepričala ljudi na morebitnem referendumu? Vemo, da referendum o termoelektrarnah v Sloveniji doslej niso bili ravno uspešni.

► Lahko samo upam, da bodo z novim vodstvom Holdinga podatki bolj verodostojni. V preteklih letih smo kar naprej dobivali nove in nove informacije, ki so v temelju spreminjale zasnovano projekta. Lahko vam navedem podatek o ceni premoga. Dejstvo je, da je v investicijskem programu od leta 2015 do leta 2054 predvideno, da bo cena premoga znašala 2,25 evra na giga joule (Gj). Ta cena je odločilna za rentabilnost investicije. Toda pogodba med TEŠ in premo-govnikom Velenje je podpisana le do

še ni vse. TEŠ 6 nima še niti gradbene dovoljenja. In vprašanje je, kdaj ga bo sploh dobila. Soglasje h gradbenemu dovoljenju mora namreč dati tudi Eles, Eles pa zahteva, da se mu vnaprej odobrijo višji stroški za zagotavljanje t. i. terciarne regulacije, kar bo znašalo okrog 10-12 milijonov evrov na leto. Od leta 2015 do leta 2054 to pomeni 400 milijonov evrov, ki jih moramo dodati k skupni ceni investicije. Posledično to pomeni dvig omrežnine. Drug pogoj pa je, da ima Eles v Sloveniji zagotovljeno terciarno rezervo, kar verjetno pomeni gradnjo plinske elektrarne. Tudi to bi morali zgraditi do leta 2015, pa še niti prostorskega akta nimamo. Imamo torej vsaj tri velike neznanke: finančno konstrukcijo, gradbeno dovoljenje in premog, ki bi morale biti vse že zdavnaj razjasnjene. Sedaj pa smo vsi, celotna slovenska javnost, še posebej pa ministrstvo, postavljeni pred izvršeno dejstvo.

Gremo k naslednjemu problemu. Sindikati elektrodistribucijskih podjetij grozijo s stavko. Kako vi razumete to napoved?

► Deloma gre za strah pred spremembami, deloma pa za branjenje zatečenih pozicij. Deloma pa je povod verjetno zamenjava nadzornikov v Holdingu.

Je to strah pred izgubo delovnih mest?

► Znano je, da je v elektrodistribucijskih podjetjih obseg zaposlenih prevelik glede na obseg dela. Vendar vlada jamči, da zaradi reorganizacije ne bo nihče odpuščen, četudi bomo še nekaj let ta podjetja ali delovna mesta subvencionirali zato, da se bo zaposlitev zmanjšala po naravni poti. Torej z odlivi ali z upokojitvami.

Dejstvo pa je, da vi ne izključujete privatizacije delovnih podjetij, nad čemer ne boste imeli nadzora.

► Omrežna dejavnost, v kateri je zaposlenih največ ljudi, se bo v celoti državljala. Do leta 2020 nameravamo odkupiti manjšinske deleže, tako kot je to od nas zahtevalo računsko sodišče. Če ilustriram: v Elektro Lju-

Zakaj potem še zmeraj napovedujejo stavko?

► Če sem odkrit, ne vem. Imam pa občutek, da ves čas, že od leta 2004, z različnimi manevri poskušajo zadržati obstoječe stanje.

Na začetku intervjuja ste dejali, da ste si želeli močan HSE, potem pa je Vizjak iz močnega Holdinga naredil dva invalida. Kako poteka združevanje obeh elektroenergetskih stebrov, kot je bilo obljubljeno v koalicijski pogodbi?

► Lani smo imeli vladno gradivo za to na ministrstvu že pripravljeno, vendar minister Lahovnik gradiva ni posredoval na sejo vlade.

Zakaj ne?

► Mislim, da se ni želel izpostavljeni kritiki SDS in Andreja Vizjaka, ki je z ustanovitvijo Gen-e v Krškem naredil lokalno podjetje. To je sicer uspešno in dobro posluje, a združevanje s Holdingom bi seveda porodilo strahove o prenosu vpliva na nacionalno raven.

Rekli ste, da je ministrica Radičeva velika stvar v svoje roke. Preden bodo HSE prenesli na agencijo za upravljanje z državnim premoženjem, ima ministrica še čas, da obljubo izpolni. Jo bo izpolnila?

► Da, ministrica o tem razmišlja in prejšnji teden je to tudi javno omenila ob obisku v Krškem.

Je naša elektrika zaradi vseh teh iracionalnosti dražja?

► Elektrika je nesporno dražja. Ampak ne toliko za nas, za gospodinjstva, kot za podjetja. Cena elektrike za gospodinjstva je v Sloveniji v resnici nizka v primerjavi s povprečjem v sosednjih državah, ki imajo odprt trg. Cena elektrike za gospodarstvo pa je pri nas občutno previsoka. Lani je bila denimo cena te elektrike približno 10 odstotkov nad evropskim povprečjem, čeprav so proizvodni stroški pri nas pod evropskim povprečjem.

V kratkem bo vlada v parlament poslala nacionalni energetski program. Bo v njem glavna točka drugi blok krške nuklearke?

stajajo že tudi zasebni investitorji.

Ste lahko malce bolj konkretni, za koga gre? Dejstvo je, seveda, da je elektrarna moči 1200 ali 1600 MW prevelika za Slovenijo.

► V preteklem letu in pol so po ministrstvu hodili mnogi potencialni investitorji iz sosednjih in bolj dalehnih dežel ali držav.

Iz Libije?

► Ne, od tam še nisem nobenega srečal. Gre seveda zgolj za izraz nekega načelnega interesa. Sprva moramo namreč narediti resno raziskavo izvedljivosti, ki bo morala biti mednarodno recenzirana. Primer bloka 6, ki je projekt politike izvršenih dejstev, se ne sme več nikoli ponoviti.

Kdaj pa bo referendum o NEK 2?

► Za referendum je treba najprej imeti na voljo vsa dejstva, sicer javna razprava ni mogoča. Sedaj nam manjkajo okoljsko poročilo, prostorski akt, presoja vplivov na okolje, mednarodna raziskava izvedljivosti. Šele po tem bo smiselna tudi referendumsko razprava.

O kakšnem časovnem obdobju govorite?

► O treh ali štirih letih.

Kako velika bo udeležba zasebnega kapitala? Verjetno bo Slovenija imela večino.

► Sam mislim, da bi Slovenija morala imeti 51-odstotni delež, preostalo pa bi razdelili med več investitorjev iz različnih držav. A to bo znano šele okrog 2014. O tem bo odločala že nova vlada.

Še zadnja zadeva - sindikati so zahtevali vaš odstop. Ste o tem kaj razmišljali?

► Smešno je zahtevati odstop državnega uradnika. Predvsem pa bi bilo treba povedati, zakaj. Ali kaj od tega, kar sem jaz rekel, ni res? Sem naredil kaj, česar bi se moral sramovati? Nasprotno, pri reorganizaciji elektrodistribucije ves čas ponavljam, kaj moramo narediti glede na zahteve evropske zakonodaje in računskega sodišča. Bilo bi smešno, če bi odstopil zaradi tega. X